

Dönüşmesi Gereken Bir Olgı: Kentsel Dönüşüm

A Concept That Needs to Transform: Urban Transformation

Nihal Tataroğlu¹ , Gamze Uzun²

Öz

Yüzyılın en önemli sorunu kuşkusuz ki biyosferin sürdürülebilirliğidir. Söz konusu sorun mekânsal ölçek olarak kentlerde her gün daha belirgin bir nitelik kazanmaktadır. Bu kapsamda kentlerin sürdürülebilirliği sorunsal önem kazanmıştır. Kentlerin yeni bir anlayışla yeniden inşa edilmesi gerekliliği Covid-19 küresel salgınıyla bir kez daha anlaşılmıştır. Bugüne kadar kentler "pazar" mekânı olarak sadece ekonomik göstergeler üzerinden tasarlanmıştır. Oysa gelinen noktada kentsel ekosistemde yaşanan krizin tüm ekonomik göstergeleri yerle bir ettiği görülmüştür. Bu nedenle kentlerin, bir pazar olmanın ötesinde bir ekosistem olduğu gerçeği üzerinden tasarlanması gerekmektedir. Sürdürülebilirliği sağlanacak şekilde mevcut kentlerin yeniden tasarlanmasında elimizdeki en önemli uygulama araçlarından birisi kentsel dönüşüm uygulamalarıdır. Bununla birlikte mevcut kentsel dönüşüm uygulamaları yaşadığımız krize cevap verecek nitelikte değildir. Bu nedenle kentlerin yeniden yapılandırılmasında en önemli uygulama aracı olan kentsel dönüşüm politika ve uygulamalarının daha işlevsel kılınarak yaşanan ekolojik krize cevap verecek niteliğe kavuşturulması gerekmektedir. Bunun için kentsel dönüşüm uygulamalarında benimsenen klasik planlama ve altyapı yaklaşımlarının dönüşmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: sürdürülebilir kentler, kentsel ekosistem, kentsel dönüşüm, ekolojik kentsel planlama, ekolojik altyapı.

ABSTRACT

Sustainability of biosphere is undoubtedly the most important problem of this century. This problem becoming a more prominent feature in cities as a spatial scale by the time. In this context, sustainability problem of the cities has gained more importance. Especially, together with the occurrence of Covid-19 epidemic, it becomes more observable that cities are the center of crisis in the earth surface and the necessity of redesign/rebuilding of the cities is essential. Until today, cities have been designed as market spaces only on economic indicators. However, it is seen that the crisis in the urban ecosystem has destroyed all economic indicators. Therefore, cities should be designed with the reality of being more an ecosystem than a market. Urban transformation applications are one of the most important implementation tools to redesign of the existing cities in a way to ensure sustainability. However, existing urban transformation practices are not capable of responding to the crisis we are experiencing. For this reason, urban transformation practices, which are the most important application tools in the re-design of cities, should be made more functional and rendered to respond to the ecological crisis. Therefore, the classical planning and infrastructure approaches adopted by urban transformation applications need to be transformed.

Keywords: sustainable cities, urban ecosystem, urban transformation, ecological urban transformation, ecological urban planning, urban infrastructure

¹ Corresponding Author: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, nihaltataroglu@mu.edu.tr, 0000-0002-8451-6252

² Amasya Üniversitesi, gamze.uzun@amasya.edu.tr, 0000-0002-5627-4268

GİRİŞ:

Kentleşme modern uygarlığın gelişmesinin sağlayan en temel güçlerden birisidir. Kentler uygarlığın gelişmesini sağlarken ne yazık ki gerek kendi içlerindeki dengeyi gerekse de çevreleri ile dengeyi sağlayamamış ve doğal çevreyi bozmuş, bir dizi ekolojik soruna yol açmıştır. Bu nedenle, günümüzde insanlığın karşı karşıya kaldığı en önemli sorun sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl sağlanacağıdır. Ekonominin yanında toplumsal ve ekolojik süreçlerin de önemli olduğu ve bu süreçlerin birlikte ele alınması gerekliliği konusundaki vurgu sürdürülebilirliğin temel özelliklerindedir. Dünya üzerindeki ekonomik refahın kaynağı olan kentler aynı zamanda dünya üzerinde yaşanan ekolojik krizin de nedenidir. Dengeli bir kentsel gelişim ve konforlu bir kentsel alan ancak ekolojik süreçlerin dikkate alındığı bir düzenin oluşturulmasına bağlıdır. Söz konusu düzenin henüz kentleşmemiş alanlarda uygulanması kuşkusuz ki kentleşmiş alanlarda uygulanmasından daha kolaydır. Mevcut kentlerin ekolojik krize karşı dayanıklı kılınmasında dolayısıyla sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasında kentsel dönüşüm çok önemli bir araçtır.

Kentsel dönüşüm, çoğunlukla kentsel mekânda yıpranmış, çökmüş, bozulmuş alanların yenilenmesi bağlamında ortaya konulmuş bir uygulamadır. Dolayısıyla da gündemimize çoğunlukla deprem afetiyle birlikte gelmektedir. Fiziksel yapıların yıkımı ile sonuçlanan deprem vb. afetlerden sonra en çok konuşulan, kentsel dönüşüm uygulamaları ve bu uygulamaların nasıl yürütüleceği konuları olmaktadır. Bununla birlikte bugüne kadar fiziksel yapıların iyileştirilmesi veya yeniden yapılandırılması çerçevesinde deprem odaklı olarak yapılandırılan kentsel dönüşüm politika ve uygulamalarının, fiziksel yapı ile ekolojik yapı arasındaki etkileşimi doğru analiz eden; kenti tüm ekosistemiyle birlikte ele alan bir anlayışa evrilmesi gerekmektedir.

Nüfusun kentlerde yoğunlaşması bir yandan arazi kullanım şeklini değiştirirken, diğer taraftan bu nüfus birikim sürecinin sağlıklı/plansız/denetimsiz bir şekilde gerçekleşmesi çarpık kentleşmeye ve alt yapısı yetersiz çöküntü alanlarının oluşmasına neden olmaktadır. Söz konusu nüfusun kentsel alana "sığabilme çabası" ise deprem riski yüksek olan alanlarda yapılaşmaya neden olmakta ve kentsel krizi derinleştirmektedir. Diğer taraftan deprem afetinin ortaya çıkması bu durumu bir kriz döngüsüne dönüştürmektedir. Dolayısıyla deprem ve kentsel dönüşüm kentlerde yaşanan ekolojik krizin dışında olgular değildir. Bu nedenle ekolojik kriz çağında kentsel dönüşümün sadece yapılı çevrenin iyileştirilmesiyle sınırlı bir çerçevede ele alınması mümkün değildir. Kentsel kriz, ancak krize ilişkin bütünleşik bir yaklaşımının ortaya konulması ile çözümlenebilir. Bu sebeple kentsel dönüşümün kentsel ekolojik krize yanıt verme ve ekolojik krizi çözmede bir araç olarak yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bir bütün olarak kenti tüm bileşenleri ile merkeze alan sürdürülebilir kentsel dönüşüm yaklaşımı, kentsel risklerin giderilmesinde ve kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli fırsatlar sunmaktadır. Kentsel dönüşümün sürdürülebilir bir niteliğe kavuşabilmesi, ekolojik krize yanıt verecek bir araca dönüşebilmesi ise, ekolojik ilkeleri benimsemiş planlama ve altyapı modelini hayata geçirmesi ile mümkündür.

Bu makalede depremin ve diğer bütün afet türlerinin kentsel ekolojik bütün ile ilişkili olduğu, dolayısıyla farklı kentsel sorunlar için geliştirilmiş çözüm araçlarının bu bütünlüğe hizmet edecek şekilde yapılandırılması gerektiği düşüncesinden hareketle; kentsel dönüşümün yapılı çevrenin iyileştirilmesinin ötesinde kentsel ekolojik yapının korunmasında bir araç olması gerektiği savunulmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir kentler için sürdürülebilir kentsel dönüşüm yaklaşımı ile ele aldığımız kentsel dönüşüm modeli; ekolojik planlama ve ekolojik altyapı ilkelerini benimseyen, böylece hem kentin yıpranan yapılı çevresini yeniden düzenleyen, hem de kentsel ekolojik bütüne hizmet eden, onun korunmasını hedef alan bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda girişte kentsel dönüşüm süreci ele alınmıştır. Kavramın ortaya çıkış ve gelişimi açıklandıktan sonra kentsel dönüşümün kentlerin

sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilmesi için benimsenmesi gereken planlama ve alt yapı yaklaşımları ele alınmıştır.

1. Kentlerin Sürdürülebilirliği ve Kentsel Dönüşüm

İçinde yaşadığımız zaman diliminde, küresel dünyada materyallerin, düşüncelerin, mikropların ve yaşayan canlı türlerinin sınır tanımaz bir biçimde hareketliliği söz konusudur. Bu durum yeni küresel riskleri de gündeme getirmektedir. İçinde bulunduğumuz çağı büyük bir risk durumuna sokan değişimin küresel yayılımı ve hızıdır. Her birimizin ekolojik sistemin bir parçası olduğu ve tüm eylemlerin birbiriyle bağlantılı olduğu gerçeği küresel risklerle mücadelede etik sorumlulukları gündeme getirmiştir (Thorns, 2004, s. 204-205). Küresel risklerle mücadele kapsamında etik bir sorumluluk olarak gündeme gelen kavramlardan biri sürdürülebilirliktir.

Sürdürülebilirlik kavramı Dünya Doğayı Koruma Birliği tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer almıştır (Tosun, 2009). Sürdürülebilir kalkınma kavramının temellerinin atılmasında ise 23 Ekim 1974 tarihli Cocoyoc Deklarasyonu önemlidir. Deklarasyon çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik kalkınma teorilerini sentezleyerek, pazar ekonomisi ve çevre korumacılığı argümanını birlikte ele almış, insan temelli bir kalkınma anlayışını benimsemiştir (Turhan, 2020, s. 154). Doğal kaynak temeli ile ekonomik büyüme konusunda ortaya çıkan çelişkiyi giderme işleviyle ilk kez kullanıldığı Cocoyoc Deklarasyonunun ardından, sürdürülebilir kalkınma kavramının teknik bir kavram olarak yaygın kullanıma kavuşması 1987 yılında BM tarafından kabul edilen Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu raporuyla olmuştur (Ertürk, 2014, s. 134). Bir diğer adıyla Ortak Geleceğimiz Raporunda sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir gelişme kavramından yola çıkılarak biçimlendirilmiş ve “bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” şeklinde tanımlamıştır (Keleş ve Mengi, 2017, s. 45; Ortak Geleceğimiz, 1987).

Bu bağlamda sürdürülebilirliğin temel özelliği; bugünkü ve gelecek kuşaklar arasında kurduğu sorumluluk ilişkisiyle ekonomik süreçlerin yanında toplumsal ve ekolojik süreçlerin de önemini vurgulaması, bu unsurları birlikte ele almasıdır. Gerek kuşaklar arası sorumluluğun gerekse de ekonomik, toplumsal ve ekolojik süreçlerin birlikteliğinin inşa edileceği mekânlar ise kentlerdir. Küreselleşmenin hâkim söyleminin aksine, “dünya küçük bir kent” haline dönüşmektedir. İnsanlar için temel yerleşim mekânı haline gelen kentler, dünya üzerindeki tüm süreçlerde belirleyici güç konumundadırlar. Dünya üzerindeki ekonomik refahın kaynağı olan kentler aynı zamanda dünya üzerinde yaşanan ekolojik krizin de nedenidir.

Kentler, yararlandıkları ekolojik sistemlerin taşıma kapasitesi dikkate alınmadan plansız ve kontrolsüz biçimde büyümekte ve kent ekosistemleri üzerinde olumsuzluklara neden olmaktadır. Kentler enerji açısından yoğun oldukları kadar, dışa bağımlı sistemlerdir. Gerekli olan girdileri önemli ölçüde dışarıdan alan, buna karşılık çok miktarda atığın dışarı verildiği ekosistemlerdir. Ekolojik sistemlerde denge durumundaki sapmaları düzelterek geri besleme mekanizmaları olsa da sistemlerdeki taşıma kapasitesi aşıldığında sistemin dengesi bozulmaktadır. Bağımlı ve yerkürede en fazla değişime uğrayan ekosistem olan kentlerin ayak izleri kendi büyüklüklerinden çok daha büyük boyutlara ulaşmıştır (Ertürk, 2014, s. 128-132). Bu bakımdan sürdürülebilirliğin sağlanması ancak kentlerin sürdürülebilirliğin sağlanması ile mümkün olacaktır.

1996 yılında İstanbul’da yapılan HABİTAT II toplantısıyla gündeme gelen sürdürülebilir kent kavramıyla, aslında var olan sorunların, fiziksel, toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin sürdürüldüğü mekanlar olan kentlere dikkat çekilmekte; kentlerin ekonomik, toplumsal ve ekolojik ilkelere göre katılımcı bir yaklaşımla yapılandırılmaları ve yönetilmeleri savunulmaktadır (Keleş ve Mengi, 2017, s. 46-47). Sürdürülebilir kentler düşüncesinde ekoloji, toplum ve ekonomi ekseninde dengenin sağlanması ve korunması noktasında alınması gereken önlemler ve birtakım politika araçları

vardır. Ekolojik sistemlerin taşıma kapasitesi göz önünde bulundurularak doğal kaynaklar üzerindeki baskının giderilmesi amacıyla nüfus artışının ve nüfusun mekânsal dağılımının kontrol altına alınması, bu önlemlerden ilkidir. Aynı zamanda eğitim, sağlık, beslenme ve barınma gibi hizmetlerde iyileştirmelerle nüfusun niteliksel gelişimi sağlanmalıdır. Toprak kaynakları üzerindeki olumsuzlukların giderilerek besin güvenliğinin sağlanması, türlerin ve ekolojik sistemlerin korunması ve geliştirilmesi önemlidir. Diğer yandan enerji kullanımı ve ulaşım modelleri sürdürülebilir kentler açısından önemli engellerdir. Yenilenemez ve kirlenici kaynaklara dayalı enerji kullanımı yerine yenilenebilir ve temiz enerji teknolojilerini geliştiren, enerji tasarrufuna yönelik, kent içi ulaşımında toplu taşıma özendirilen, güvenli bisiklet ve yaya yolları ile motorlu araçlara gereksinimi azaltan strateji ve uygulamalara ihtiyaç vardır. Bu çerçevede halkın katılımını teşvik eden ve yerel yönetimleri güçlendiren uygulamalar sürdürülebilir kentlerin inşasında temel koşullardandır (Ertürk, 2014, s. 135-138).

Sürdürülebilir kentler için tüm bu ilkelere dayanan, bütünlük bir planlama anlayışına ihtiyaç vardır. Kuşkusuz ki böyle bir anlayışın yeni inşa edilen alanlarda hayata geçirilmesi, kentleşmiş alanlarda uygulamaya geçirilmesinden daha kolaydır. Mevcut kentlerin sürdürülebilir bir niteliğe kavuşturulmasında ise kentsel dönüşüm çok önemli bir araçtır. Sürdürülebilirlik felsefesinin hayata geçirileceği mekânlar olan kentler günümüzde ekolojik ve toplumsal açıdan çeşitli sorunlar ve tehditlerle karşı karşıyadırlar. Kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından ekoloji, toplum ve ekonominin birlikte ele alındığı bütünlük kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları günümüzde kentlerin yeniden biçimlenmesinde ve kentsel sorunların çözülmesinde önemli bir işlev üstlenmektedir.

Kentsel dönüşüm, çökme ve bozulma olan kentsel mekânın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve ekolojik koşullarını kapsamlı ve bütünlük yaklaşımlarla iyileştirmeye yönelik uygulanan strateji ve eylemlerin bütünü" dür (Akkar, 2006, s. 29; TMMOB, 2008, s. 5). Kentsel dönüşüm kendiliğinden gerçekleşen bir süreç değildir; doğal yıkım riski yüksek alanlar, kent öteklerindeki çöküntü alanları, tarihsel kent çekirdekleri ve ekonomik ömrünü tamamlamış görünen kent bölümleri gibi alanlara toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal amaçlarla dışarıdan bir müdahale ile kentsel dönüşüm uygulamaları ortaya çıkmaktadır (Keleş, 2008, s. 447-448). Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamada kentsel alana ilişkin stratejilerle kentsel dönüşüm hedefleri arasında birtakım ortak yanlar bulunmaktadır. Bonacorsi (1996), bunları şöyle sıralamıştır; kültürel, kentsel ve mimari mirası zenginleştirmek, açık alanları yenilemek; iç içe geçmiş kent fonksiyonlarını ayırarak yerleşim alanlarının boyutlarını korumak; yerleşim alanlarında sosyal dengeyi korumak ya da onarmak; kamu taşımacılığının niteliğini yükseltmek ve araç kullanımını azaltmak; kent merkezlerinde aktiviteler geliştirmek, nüfusu bilinçlendirmek ve kent sakinlerini merkeze çekerek merkezi prestij alanına dönüştürmek (Özden, 2016, s.101-102).

Kentsel dönüşüm kavramına ilişkin, 'kent'in sadece fiziksel unsurlarının' yenilenmesiyle sınırlı bir algı vardır, ancak, fiziksel iyileştirmenin yanında kentsel dönüşüm toplumsal, ekonomik, ekolojik, sosyo-kültürel boyutlarıyla bütünlük bir yaklaşımı içermektedir. Roberts ve Sykes (2000) kentsel dönüşümü, "kent sorunlarının çözümüne öncülük eden ve değişime konu olan alanlardaki ekonomik, fiziksel, sosyal ve ekolojik koşulların sürdürülebilir gelişimini beraberinde getirmeye çalışan kapsamlı ve bütünlük vizyon ve eylem" olarak tanımlamaktadır (s. 17). Kentsel dönüşümüne ilişkin fiziksel yenilemeyi aşan bu bakış açısı şüphesiz gelişmiş ülkelerdeki kentsel dönüşüm politikalarına ilişkin teorik ve pratik bir tarihsel geçmişin ürünüdür. Kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları, ekoloji ve kalkınma arasındaki çatışma aksındadır. Gelişmekte olan ülkelerde kentsel dönüşüm uygulamalarının ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesindeki bir politika aracı işlevine sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de de kentsel dönüşüm uygulamalarının böyle bir işlev üstlendiğini söylemek mümkündür.

Ülkemizde 1950'li yıllarda başlayan yoğun göç süreci ve takibinde benimsenen politikalarla Türkiye kentleri gecekonduyla tanışmış, sağlıksız ve yasadışı yapılaşma göç sonrasında kentleri tanımlayıcı

unsurlardan olmuştur. Böylece az gelişmiş ülkelere özgü olan çarpık kentleşme neticesinde ülkemiz kentleri giderek bozulmuş ve kentsel dönüşüm gereksiniminin doğmasına uygun ortam da böylece ortaya çıkmıştır. Ülkemiz birinci derece deprem kuşağında yer almaktadır. Özellikle göç süreciyle ortaya çıkan gecekondulu alanları afetlere karşı risk altında olan kırılğan alanları oluşturmaktadır. Bu bağlamda depreme karşı dayanıklı alanlar yaratma gereksinimi kentsel dönüşüm uygulamalarının ülkemizdeki çıkış noktası olmuştur.

Avrupa’da kentsel dönüşüm politika ve uygulamalarının uzunca bir geçmişi vardır, Türkiye’de ise 2000 öncesinde kentsel dönüşüm gündemi zaman zaman oluşmakla birlikte kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları 2000 sonrasında önem kazanmıştır. Kentsel dönüşüm konusunda ilk yasal düzenlemenin 2004 yılında çıkarılan 5104 sayılı “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu” ile olduğu ülkemizde 2005 yılında 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” kabul edilmiştir. Ayazma, Sulukule, Tarlabası ve Dikmen kentsel dönüşüm projeleri bu kanun kapsamında gerçekleştirilmiştir (Demirkol ve Bereket Baş, 2013, s.40). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı” başlıklı 73. maddesiyle belediyeler kentsel dönüşüm projeleri konusunda yetkilendirilmiştir. Yerel yönetimlerin yanında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ’ye planlamadan kentsel dönüşüm uygulamalarına kadar önemli yetkiler veren düzenleme ise 2012 yılında kabul edilen 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ile olmuştur. Bu kanunla afet riski altındaki alanlar ve bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler de kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır (Tataroğlu, 2019: 67-73).

Avrupa’da ve ABD’de yaşanan sürecin tam tersine ülkemizde gerçekleşen kentsel dönüşüm uygulamalarının afetlere karşı dayanıklı ve güvenli alanlar inşa etmek üzere fiziksel olarak iyileştirme ve geliştirme çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir (Doğaner, 2017, s. 80). Ülkemizde kentsel dönüşüm konusunda üzerinde uzlaşılmış, tutarlı bir politika bulunmamakta, geniş kapsamlı ve çok boyutlu dönüşüm uygulamaları da çok fazla görülmemektedir. Ekonomik ve siyasi koşullar, kentsel dönüşümün finansmanı konusu ve yatırımı kısa zamanda kâra dönüştürememe riskleri gibi nedenlerle özel sektörün de kentsel dönüşümüne ilgisi sınırlı düzeyde kalmıştır. Gecekondulu alanlarının yasal açıdan sorunlu alanlar olması nedeniyle özel sektör yatırımlarını kent merkezlerindeki yasal sorunları bulunmayan ancak ekonomik ömrünü tüketmiş yapıların yenilenmesine yoğunlaştırmaktadır. Bu bağlamda bina bazlı kentsel dönüşüm olarak bilinen uygulamalar bu şekilde gerçekleştirilmektedir (Özden, 2016, s. 309-310). Gecekondulu alanlarının dönüştürülmesi ise ağırlıklı olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Yerel Yönetimler tarafından yürütülmektedir. Kamu eliyle yapılan dönüşüm projelerinin, özel sektör tarafından yapılan bina bazlı dönüşüm projelerinin aksine alanın dönüşümüne odaklandığı görülmektedir. Altyapı ve üstyapısıyla birlikte tüm alanın planlandığı kentsel dönüşüm projeleri sürdürülebilir kentsel dönüşüm anlayışı bağlamında olumludur. Ancak bu projelerin uygulamasında da kentsel sürdürülebilirliğin önünde engel olan çeşitli sorunlar yaşandığı görülmektedir. Öncelikle ülkemizde kentsel yenileme uygulamaları adı altında sürdürülen parçacıl ve noktasal proje uygulamaları giderek üst ölçekli planlama yaklaşımının yerini almaktadır (Özden, 2016, s. 320). Ülkemizde uygulanan kentsel dönüşüm projeleri çoğunlukla 6306 sayılı Kanunla 5393 sayılı Kanuna dayanarak gerçekleştirilmektedir. Belediye kanununa dayalı olarak gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinde rıza faktörü esastır. Bu durum kentsel dönüşüm projelerinin toplum temelli gerçekleştirilmesi bağlamında sürdürülebilir kentsel dönüşüm yaklaşımının toplumsal boyutunu güçlendiren bir çizgidedir. Ancak hukuki sorunlar, rakip siyasi eğilimler tarafından biçimlendirilen yerel beklenti ve talepler, kentsel dönüşümün finansmanı sorunu bu alanlardaki kentsel dönüşüm projelerinin çok uzun yıllar sürmesine ve hatta sürecin durmasına neden olmaktadır. Bu nedenle dönüşüm sürecinin önündeki engelleri kaldırarak kentsel dönüşüm projelerine hız kazandırmak amacıyla 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” çıkarılmıştır.

Bununla birlikte kanun, kentsel dönüşüm sürecinde merkezileşmeyi arttırması, kentsel dönüşüm sürecini hızlandırmak amacıyla idareyi güçlendirmesi ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm yaklaşımının toplumsal boyutunu geri plana itmesi gibi nedenlerle eleştirilmektedir.³

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesindeki bir politika aracı işlevinin ve fiziksel yenilemeyle sınırlı anlayışın aksine, gelişmiş ülkelerde kentsel dönüşümün tarihsel geçmişi göz önüne alındığında sürdürülebilirlik konusuyla paralel bir bakış açısına ulaşıldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere nazaran daha erken bir tarihe dayanan kentsel dönüşüm uygulamalarına Avrupa'da rastlanmaktadır:

Tablo 1 Avrupa'da Kentsel Dönüşüm Politikalarının Gelişim Dönemleri

1940-1950'ler	Fiziksel gelişim odaklı dönüşüm
1960'lar	Sosyal refah odaklı dönüşüm
1970'ler	Ekonomik refah odaklı dönüşüm
1980'ler	Mülkiyet odaklı dönüşüm
1990'lar	Topluluk ortaklığı odaklı dönüşüm
2000'ler	Sürdürülebilir mekân odaklı dönüşüm

Kaynak 1 Colantonio ve Dixon (2011)'den uyarlayan Tataroğlu, 2019: 80.

Tablo1'de görüldüğü gibi 1940'lı yıllarda fiziksel iyileştirmeye sınırlı bir kentsel dönüşüm yaklaşımı olan Avrupa'da 2000'li yıllarda sürdürülebilir kentsel gelişmeyi esas alan bütünleşik kentsel dönüşüm anlayışına ulaşılmıştır. Avrupa'da kentsel dönüşüm anlayışının evrimine ilişkin daha detaylı bir sınıflandırma Roberts (2000) tarafından yapılmıştır:

³ Türkiye'de kentsel dönüşüm mevzuatını kapsamlı bir şekilde analiz eden çok değerli çalışmalar vardır. Çalışma konusunun sınırlarını aşmamak adına konuya ilişkin bilgi özetle verilmiştir. Bu bağlamda detaylı bilgi için şu çalışmalara bakılabilir: Demirkol ve Bereket Baş, 2013; Türkün, Ünsal ve Yapıcı, 2014; Angin, 2016; Özer, Yönten, ve Yılmaz, 2013; Özden, 2016; Doğaner, 2017.

Tablo 2 Kentsel Dönüşümün Evrimi

Dönem Politika Türü	1950'ler Yeniden İnşa	1960'lar Yeniden Canlandırma	1970'ler Yenileme	1980'ler Yeniden Geliştirme	1990'lar Yeniden Dönüşüm
Ana strateji ve yönelim	Kent ve kasabaların eskiyen alanlarının kent mastır planına dayalı bir şekilde yenilenmesi ve genişletilmesi, banliyö ve periferik büyüme	Plana dayalı önceki dönem büyüme ve genişleme politikalarının devamlılığının yanı sıra iyileştirmeye dönük adımlar	Yenileme ve mahalle projelerine vurgu, periferi gelişimine devam	Çok çeşitli temel ve yeniden gelişim planları: donanma projeleri, kent dışı projeler	Daha bütünlüklü bir politika ve eylem biçimine yönelim; iyileştirmelere daha fazla vurgu.
Kilit aktörler ve paydaşlar	Ulusal ve yerel yönetim; özel sektör geliştiricileri ve yükleniciler	Kamu ve özel sektör arasında daha fazla denge sağlamaya yönelim	Özel sektörün artan rolü ve yerel yönetimlerde âdem-i merkezîyet	Özel sektöre ve özel kuruluşlara vurgu; ortaklıklarda artış.	Hâkim yaklaşım olarak ortaklıklar
Eylemin mekânsal boyutu	Yerel düzey ve arsa düzeyine vurgu	Bölgesel düzeyli eylemlerin ortaya çıkışı	Başlangıçta bölgesel ve yerel düzeyler: ardından daha fazla yerel düzey vurgusu.	1980'lerin başında merkez olan odağın sonrasında yerele kayması	Stratejik bakış açısının yeniden tanıtılması; bölgesel faaliyetin artışı
Ekonomik odak	Özel sektör katılımlı kamu yatırımı	1950 yaklaşımının artan özel sektör yatırımları etkisiyle sürdürülmesi	Kamu kaynaklarının kısıtlılığı ve özel sektör payının genişlemesi	Seçici kamu fonlarıyla baskın durumda bir özel sektör	Kamu sektörü, özel sektör ve gönüllü fonlar arasında artan denge
Sosyal içerik	Konut ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi	Sosyal koşulların ve refahın geliştirilmesi.	Topluluk temelli eylem ve daha fazla yetkilendirme	Oldukça seçici devlet desteği ile toplumun kendi işini görmesi	Toplumun rolüne vurgu
Fiziksel vurgu	İç alanların yenilenmesi ve çevresel gelişim	Mevcut alanların 1950'lerin yaklaşımı paralelinde iyileştirilmesi	Kentlerin eskimiş alanlarının daha kapsamlı bir şekilde yenilenmesi	Başlıca değişim ve yeni gelişim planları	1980'lere kıyasla daha zayıf: miras ve koruma odaklı
Çevresel yaklaşım	Peyzaj ve yeşillendirme	Seçici iyileştirmeler	Bazı yeni buluşlarla yapılan çevresel iyileştirmeler	Çevreye yönelik daha geniş yaklaşımlara ilginin artışı	Geniş kapsamlı çevresel sürdürülebilirlik fikrinin takdimi

Kaynak 1. Roberts, 2000, s. 14.

Tablo 2'de görüldüğü gibi 1950'lerdeki kentsel dönüşüm uygulamaları dünya savaşlarıyla zarar gören kentlerin onarılması ve yeniden yapılandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir (McDonald, Malys ve Maliene, 2009, s. 51-52). Bu dönemde büyük çaplı ve devlet merkezli gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları yerini 1970'li yıllarda küçük ölçekli, yerel halkın yaşam alanında tutulması hassasiyetlerinin ön planda olduğu kentsel dönüşüm uygulamalarına bırakmıştır. 1980'li yıllarda ise kent sorunlarının çözümünde ve kent alanlarının iyileştirilmesinde ekonomik kalkınmanın önemini vurgulayan bir kentsel dönüşüm anlayışı gündeme gelmiştir. Kentsel sorunların görünen sebeplerinin de ötesinde daha karmaşık yapısı ve bu nedenle sosyal ve ekonomik önlemlerin gerekliliği 1990'lı

yıllarda kabul edilmiştir. Bu kapsamda kentin fiziksel, ekonomik ve sosyal yönlerini birlikte ele alan ve stratejiler üreten bütünlük alan bazlı kentsel dönüşüm yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımın odak noktası dönüşümün fiziksel, sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarıyla birlikte kapsamlı olarak değerlendirilmesi ve kentsel dönüşüm politikalarında kamu, özel, sivil toplum ve hemşehrilerin katılımının sağlanmasıdır (Tataroğlu, 2018: 200). 1990'lı yıllarda başlayan bütünlük alan bazlı kentsel dönüşüm yaklaşımı içinde sürdürülebilirlik vurgusu küresel iklim değişikliği gündemiyle paralel olarak 2000'li yıllarda artış göstermiştir.

2000'li yılların ortalarından itibaren iklim değişikliği azaltım stratejilerinin hızla gelişmesi, enerji tüketiminin en aza indirilmesi, yenilenebilir kaynaklardan enerji kullanımı, atık ve su yönetiminin iyileştirilmesi, binalar ve ulaşım kaynaklı karbon emisyonlarının azaltılması sürdürülebilirlik gündeminde ağırlığını arttırmış ve kentsel planlama hedeflerinin merkezinde yerini almıştır. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm bileşenlerinden çevre bileşeninin güçlenmesiyle, kent çeperinden yayılma yerine kentsel alanın yeniden kullanımı; yıkıp yeniden inşa etme yerine de binaların iyileştirilmesi ağırlık kazanmıştır (Kocabaş, 2019, s. 53-56).

Tarihsel süreç içinde kentsel dönüşüme ilişkin ulaşılan anlayışı tüm Avrupa'ya yaygınlaştırmak, kentsel kalkınmanın bir parçası olarak ele alıp uygulanmasını sağlamak üzere çeşitli raporlar ve projelerle dönüşüm süreci yönlendirilmektedir. Bu rapor ve projelerde kentsel dönüşüm kentsel sürdürülebilirliği sağlamanın bir yolu olarak görülmektedir. Avrupa ülkelerinde kentsel sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla bütünlük bir kentsel dönüşüm yaklaşımı benimsenip yaygınlaştırılmaktadır.

Kentsel sürdürülebilirliğin bir aracı olarak kentsel dönüşüm kentin çöküntü alanlarını, altyapısı eskiyen kısımlarını, fiziksel yetersizlikle paralel sosyal ve ekonomik sorunların yaşandığı alanların yenilenmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinin bir yolu olarak ele alınmaktadır. Kentsel dönüşüm kentsel alanların birbiriyle ilişkili ekonomik, sosyal, ekolojik, kurumsal veya fiziksel yönlerini kapsayan ve ele alan bir dizi strateji veya girişim olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan kentsel dönüşüm, sadece fiziksel bir iyileştirme değildir (Czischke, Moloney ve Turcu, 2014, s. 5-6), kent ekosistemi dengesinin korunması/ yeniden kurulmasıyla, böylelikle kenttaşların yaşam kalitelerinin gerçek anlamda sağlanmasıyla kentsel sürdürülebilirlik için önemli bir araçtır. Nitekim yaşanan Covid-19 krizi kentlilerin yaşam kalitesinin, -ekonomik göstergelerle sınırlı bir yaklaşımın aksine- kentsel ekosistem dengesinin korunmasına bağlı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kriz kentlerin, açık yeşil alanlar, temiz hava, gıda ve su gibi temel ihtiyaçları karşılamadaki başarısızlıklarını görünür kılarken, kentlerin söz konusu sorunlara yanıt verecek bir yaklaşımla dönüştürülmesi gerekliliğinin bir kez daha altını çizmiştir.

BM' ye göre krizin yükünü kentler taşımaktadır, vakaların %90'ı kentsel mekânlarda ortaya çıkmış ve çoğu kent yetersiz sağlık, su, temizlik hizmetleri ve diğer zorluklarla karşı karşıya kalmıştır (<https://www.un.org/en/coronavirus/Covid-19-urban-world>). Tüm dünyada salgının merkez üssü kentler olmakla birlikte, her kent ya da kent içerisindeki her bölge salgından eşit düzeyde etkilenmemiştir. Buna göre salgın alt yapısı yetersiz kalabalık kentlerde ve yine kent içinde alt yapısı yetersiz, daha yoksul kesiminin yaşadığı aşırı kalabalık mahallelerde daha fazla yayılmış ve daha yıkıcı bir etki yaratmıştır. Örneğin New York'un salgın üssü haline geldiği dönemde Manhattan'ın enfeksiyon oranı 100.000'de yaklaşık 925 iken, Queens'de bu oranın 100.000'de 4.125 olduğu ifade edilmektedir (<https://www.un.org/en/coronavirus/covid-19-urban-world>). Hem kentlerde ulaşım, sağlık, su, gibi hizmetlerde yaşanan yetersizlikler hem de kent içerisinde krizden daha fazla etkilenen bölgelerin özellikleri kentsel dönüşüm ile kentsel ekosistem arasındaki ilişkiyi net bir biçimde ortaya koymakta ve kentsel sürdürülebilirlik konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için 'kentsel çevrenin' yapay çevre yanında ekolojik unsurları da içeren bir ekosistemi ifade ettiğinin kabulü ve kentsel dönüşümün bu kabul üzerinden biçimlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü yapay çevreyle sınırlı bir yaklaşımla "yenileme" "iyileştirme" olarak ifade edilen kente yönelik müdahaleler, sistemin diğer unsurlarına zarar verebilmektedir. Aynı zamanda bu müdahaleler, kentsel varlıkların zarar görmesi, geleceğe ilişkin ortaya çıkan belirsizlik nedeniyle ekonomi üzerinde de dolaylı etki yaratmaktadır. Bu nedenle kentleri sürdürülebilir kılmak için ekosistem yaklaşımını benimseyen kentsel dönüşüm politikaları önemlidir. Kentsel dönüşüme ilişkin güçlü bir ekosistem vurgusunun olduğu politika, plan ve eylemlerde iklim değişikliği, karbon emisyonları ve kaynak kullanımı çerçevesinde enerji, ulaşım, su, atık, gıda gibi konular ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3 Güçlü ekolojik boyutu olan yenileme politika, plan ve eylem türleri.

Enerji:	<ul style="list-style-type: none"> • Binalarda enerji verimliliği • Enerji talep yönetimi ve yakıt yoksulluğu • Enerji üretimi (yenilenebilir enerji kaynakları) • Bölgesel ısıtma ve akıllı şebekeler
Ulaşım:	<ul style="list-style-type: none"> • Bisiklet ve yürüyüş • Toplu taşıma ve modal vardiya • 'Akıllı seyahat' ve araç imcesi
Arazi:	<ul style="list-style-type: none"> • Mevcut kentsel alanların yoğunlaştırılması/ Kentsel dolgu • Yerel ihtiyaçlara cevap olarak arazi kullanımının değiştirilmesi
Su:	<ul style="list-style-type: none"> • Su tasarrufu • Sürdürülebilir kentsel drenaj
Atık:	Atık geri dönüşümü ve azaltılması
Gıda:	Kentsel tarım/hobi bahçeleri/ yerel kaynak gıdaları
Diğerleri:	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel biyolojik çeşitlilik ve "yeşil" altyapı düzenlemesi • Yerel inşaat malzemelerinin ve yüklenicilerinin kullanımı • Tüketimden 'vergilendirme' (fiziksel olmayan) • Daha fazla ekoloji yanlısı davranış için davranışsal harekete geçiriciler.

Kaynak 2 Czischke, Moloney ve Turcu, 2014, s. 7.

Kentlerin sürdürülebilirliğini tehdit eden durumlar büyük ölçüde kentsel politika ve planların bir sonucudur. Hızlı kentleşme karşısında kentsel plan ve politikaların, zaten savunmasız olan ekolojik yapı ile çatışma halinde olduğu görülmektedir. Mevcut kentsel planlama, altyapı anlayışı, kent teknolojisi ve kentsel yaşam tarzı normları ile kentsel krizin çözülmesi mümkün değildir; hatta söz konusu bu unsurlar krizin temel sebepleridir. Fiziksel mekânın kalitesini arttırmaya yönelik kent teknolojileri, ekonomik refah üzerine kurulu olan yaşam kalitesi ve bu amaçları hayata geçirme aracı olarak modern planlama ve alt yapı yaklaşımı kentsel ekosistem yapısını bozmuş, onu hammaddeyi atığa ve kirleticieye dönüştüren bir "makine"ye dönüştürmüştür. Böylece kentler organik, kültürel geleneklerin ve mekânsal kimliğin yok edilmesinde bir sembol haline gelmiştir (Hahn, 2017:3).

Kentsel yapıları, kentsel ekosisteme uyumlu kılmak sürdürülebilir bir kentsel dönüşümün amacı ve misyonudur. Temel kaygısı, kaynakları, ekosistemi koruyan, üretim ve yaşam süreçlerinin tasarımında kendi kendini düzenleyen döngüler oluşturmaktır. Sürdürülebilir kentsel dönüşümün ekolojik krizi azaltma veya çözmedeki rolü, kentlerin toplum ile doğal çevre arasındaki etkileşimin en somut biçimini temsil etmesine dayanmaktadır. Kent "inşa edilmiş düşünce" dir; toplum ve doğa arasındaki metabolik süreçte hem bir ürün hem de üreten- yeniden üreten- dir. Bu yüzden kent, toplum ile doğal kaynaklar arasında dengenin kurulmasında, toplumsal yeniliklerin ve kültürel değişimin hayata geçirilmesinde bir başlangıç noktasıdır (Hahn, 2017, s. 7).

2. Sürdürülebilir Bir Kentsel Dönüşüm İçin Ekolojik Planlama ve Ekolojik Altyapı

Dünya nüfusu ve kentleşmede meydana gelen artış ve bu artışın bir sonucu olan ekolojik kriz çağımızın en büyük problemidir. 20. yüzyılın başında, dünyada yaklaşık 1,6 milyar insan yaşıyorken şimdilerde 8 milyara yakın insan yaşamaktadır. Dünya nüfusu her geçen gün artmakta ve artan nüfus kentlerde yoğunlaşmaktadır. Nüfusun ve kentlerin bu denli büyümesi gezegeni daha önce yaşamadığı büyük bir strese sokmuştur (Steiner, 2014, s. 304). Artan ve kentlerde yoğunlaşan nüfusun ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı günümüzün en çok tartışılan konularındandır. Bununla birlikte mevcut haliyle kentlerin bu sürece cevap veremeyeceği aşikârdır. Bugün artık insanlık, kentleri planlama ve tasarlama biçimini temelden değiştirme zorunluluğu ile karşı karşıyadır.

Plan, “bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Buna göre planın iki temel unsuru; ulaşılmaması istenen hedef ve bu hedefe ulaşmak için gerekli olan düzenlemelerdir (Ersoy, 2012, s. 9). Planlama; kentin bedenini şekillendirirken yapıyı çevrenin tüm boyutlarının dağıtımında merkezi bir rol oynar. Günümüzde insanlık için ana yerleşim merkezi kentlerdir. Bu bağlamda kentsel planlama kentleri biçimlendirirken, kentler de ulusal ve küresel sistemi biçimlendirmektedir. Kentler aynı zamanda kentsel mekânın üretimi ile ortaya çıkan ekonomik ve siyasal gücü elde etmek isteyen aktörlerin mücadelelerinin sürdüğü alanlardır. Kentleşme; fiziksel çevreyi yapılandırma, mekânda insanı ve toplumsal ilişkileri örgütlenme biçimidir (Harvey, 2016). Dolayısıyla geçmişten günümüze planlama ve tasarım süreci kentin gerçek doğasını içermenin ötesinde mevcut görüşün kente yansıtılması şeklinde gelişmiştir (Frey, 1999, s. 21).

Özellikle modernite projesinin en önemli araçlarından birisi planlamadır. Modern planlama anlayışı devletin ve bürokrasinin elinde olan toplumu denetleme aracıdır. Yaşam kalitesinin ekonomik refaha indirildiği modern yaklaşımda kentler ise söz konusu ekonomik refahı arttırmanın yegâne aracıdır. Kent bir pazaryeridir ve bu pazar yerinin hem kendi içinde hem de diğer pazaryerleri ile arasında bir rant mücadelesi söz konusudur. Sermaye birikimi, teknolojik yenilik ve kapitalist kentleşmeyle birlikte yürümektedir. Kapitalizm, varlığını devam ettirebilmesini kendi mekânını üretmesine ancak bunun da ötesinde o mekânın üzerinde güçlü bir hâkimiyet kurmasına borçludur. Kentler, kapitalizmin azalan karı arttırmak için kullandığı araçlardır. Kentler, kapitalizmin artı değer krizlerinin çözümü için sermayenin ikinci döngülerinin (yapılı çevre üretimi; konut, işyerleri alışveriş merkezleri kısaca kentsel alana yatırım vb.) devreye sokulduğu yegâne mekânlardır (Harvey, 2016, s.92). Diğer taraftan kentler arasında tüketimin mekânsal bölüşümü için yürütülen rekabet, önemli sonuçlara yol açmaktadır. Üretim ve teknolojik yenilik merkezi olarak kentler ile tüketim ve kültürel yenilik merkezi olarak kentler arasındaki zıtlığı açığa çıkarmaktadır. Farklı işlevlerin aynı kent içerisinde yürütülebilmesi için gerekli alt yapılar arasında da uyumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır (Harvey, 2016: 42-78).

Söz konusu uyumsuzlukların temelinde gerek kentlerin içerisinde gerekse piyasa sistemi içerisinde kentler arasında yaşanan rant kavgasının biçimlendiği kentsel planlama anlayışı vardır (Ersavaş Kavanoz, 2021, s. 379,387). Modernizm ile devletin bir parçası olan planlama kurumu sermayenin doğrudan bir aracı haline getirilirken planlama her durumda sermayenin yeniden üretimine hizmet eden müdahaleler olarak algılanmıştır. Bu anlayışın bir sonucu olarak plancılar da sermaye sınıfına hizmet eden bir kesim olarak tanımlanmışlardır. Sermayenin güdümünde gelişen kent planlaması kentin farklılıklar bütünü olduğunu görmezlikten gelmiş, bu farklılıkları ve zenginliği ortadan kaldırmış, kentin kendi organik gelişimini göz önünde bulundurmamıştır. Kent planlamasının önceliği kentin sağlığı, güvenliği değil, sermaye birikiminin arttırılması olmuştur (Şengül, 2002, s.27). Bu nedenle kentsel yerleşimlerin mekânsal formu hakkındaki neredeyse tüm teoriler kentsel işleve odaklanmışlardır. Bu teoriler: “kent nasıl oldu?” sorusunu sormakta ve buna cevap aramaktadırlar. “Nasıl çalışıyor?” sorusu ve bir adım ötesi “iyi bir kent nedir/nasıldır?” sorusu ise sorulmamıştır. Oysa kent, üretim ve dağıtım alanı, bir fiziksel güç alanı, bir çatışma alanı olmasının yanında bir hikâye, bir

ilişkiler ağı ve pek çok canlıya ev sahipliği yapan bir yaşam alanıdır (Lynch, 2008, s. 677-678). İyi bir tasarım çatışmaları azaltacağı gibi onun yaşam alanı niteliğini sürdürmesini sağlayacaktır.

Günümüzde yaşanan ekolojik sorunlar da modern kent planlamasının arazi kullanımındaki sorumsuz yaklaşımın bir sonucudur (Hahn, 2017, s. 5). Kentsel planlamadaki kilit sorun, kalkınma düşüncesinin kentin “yaşam alanı” olma özelliğini göz ardı etmesi ve kentsel ekosistemin taşıma kapasitesini çok aşmasıdır. Bu da kentsel gelişimin çoğu zaman ekolojik etkisinin göz ardı edildiği anlamına gelmektedir (British Ecological Society, 2013). Oysa kentsel planlama ve tasarım kentin olduğu kadar biyosferin de sürdürülebilirliğinin sağlanmasında hayati role sahiptir (Frey, 1999, s. 23).

Kentsel gelişimi sadece fiziksel yapılar üzerinden ele alan modern planlama yaklaşımı, ekolojik bozulmanın yanı sıra kültürel ve manevi peyzaj kaybının da temel sorumlularından birisidir. Kalkınma merkezli modern planlama yaklaşımı nüfus projeksiyonu üzerinden, kentsel arazi kullanımı, kaynakların tahsisi, işlevsel imar ve inşa edilmiş altyapının planlanması şeklinde işlemektedir. Bununla birlikte çoğu durumda, uzun vadeli (20 yıl) ve hatta kısa vadeli (5 yıl) nüfus projeksiyonu bile doğru çıkmamaktadır. Söz konusu planlama modeli sistem olarak kabul etmediği doğayı ve bölgeleri; büyük ölçekli teknokratik projeler vasıtasıyla, ekonomik ilkelerle tasarlanmaktadır. Geniş erozyon, su ve toprak kirliliği ile doğal çevrenin bozulması ise bu sürecin günümüzde görünür sonuçlarıdır (Yu, 2012, s. 155).

Kent, çok sayıda insanın hayatını etkileyen ve biçimlendiren yerleşkedir. Diğer taraftan kentleşme birçok doğal yaşam alanı ve tür için bir tehdittir. Kentsel gelişme ve kentsel yaşamın, doğal çevreye verdiği yıkıcı etki nedeniyle sürdürülemez bir hale geldiği, bu yıkıcı etkinin azaltılması ve ortadan kaldırılması için kentin biçim ve yapısının acilen iyileştirilmesi gerektiği artık tüm çevrelerce kabul edilmektedir. Kent planlaması ve tasarımı, kentin ve biyosferin kurtarılmaya çalışıldığı bir süreçte hayati role sahiptir. Bu nedenle, kent planlaması ve tasarımının, kentin biçim ve yapısını iyileştirerek, sürdürülebilir kentsel yaşam için yapabileceği ve yapması gereken katkıyı ortaya koyması gerekmektedir (Frey, 1999: 23). Sermayenin değişim değeri üzerinden biçimlenen soyut mekân anlayışı yerine bir yaşam alanı olarak somut mekân anlayışını öne çıkartan bir plan stratejisi gereklidir (Şengül, 2002, s.27). Bu bakımdan ekolojik kriz yeni kentsel gelişmeleri ve her şeyden önce, mevcut olanların yenilenmesini tasarlamada; yeni bir teorik ve araçsal çerçeve oluşturulması için bir fırsattır. Bu bağlamda ekolojik yaklaşım mekânsal dönüşümde modernizme karşı gerekli felsefi zemini sunarken, bu yaklaşıma dayanan planlama ve altyapı ise mekânsal dönüşümde önemli uygulama araçları sağlamaktadır.

Ekolojik yaklaşım biyosferin güvenliği için tüm yaşam kalıplarını sorgulayarak, bunların yeniden düzenlenmesi gerektiği ilkesi üzerinde temellenmektedir. Bu nedenle ekolojik yaklaşım hem insanın insan ile ilişkisiyle hem de insanın doğal dünya ile ilişkisiyle ilgilenmekte, bu iki yapının kendi içerisinde dengeli olması için bir yol haritası oluşturmaya çalışmaktadır. Bunu yaparken doğal dünyayı bir araç olmaktan çıkarmakta ve onu varlığı kendinden menkul bir yapı olarak kabul etmektedir. Sorunu doğal kaynakların tükenmesi, çevrenin kirlenmesinin ötesinde tarihsel, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte ele almaktadır. İnsan ve doğa birbiriyle çatışan değil etkileşen sistemlerdir (Çiğdem, 1997, s. 31). Modernizm, bu etkileşimi yok saymıştır. Ekolojik problemlerin çözümü ancak tüm olayları derinlemesine sorgulayan “yeni” bir dünya görüşü/paradigması ile mümkündür. İnsan ve doğa bir bütündür, insan doğanın bir parçasıdır. Dolayısıyla insanın iyiliğinin/refahının doğaya rağmen sağlanabilmesi mümkün değildir. Sürdürülebilir bir toplum biyoetik ve doğanın öz değeri olduğu inancı üzerine kurulmalıdır (Pepper, 1984: 17). Ekoloji, sürdürülebilir, ekolojik süreçlerle uyumlu topluluklar yaratabilen, yaşamın temel gerçekleri olarak adlandırılacak temel ilkelere sahiptir. Bu ilkeler; ekolojik ağlar, iç içe geçmişlik, çevrimler, akışlar, dinamik denge ve esnekliktir. Ekosistemler ve bunların nasıl işlediği ile ilgili bu temel varsayımlar üzerine ekolojik bir bakış açısıyla oluşturulacak ekolojik planlama ve altyapı kentsel sürdürülebilirliği sağlayacak araçlardır (Rosales, 2017).

Planlama ve akıllı büyüme arasındaki ilişki; kentsel planlama ile doğal arazi örtüsünün dönüştürülmesi ve insan hizmetlerini destekleyen ekolojik koşulların korunması arasında bir denge kurabilmesine bağlıdır. Kentlerin, ekolojik sistemler üzerindeki baskıyı en aza indirecek ve kent topluluklarını koruyacak şekilde; ekonomik ve sosyal olarak uygulanabilir bir biçimde planlanması ve yönetilmesi gerekmektedir (Alberti,2008, s. 268). Kentleşmenin olumsuz etkilerini gidermek ve kentsel genişlemenin sürdürülebilir bir şekilde devam etmesini sağlamak için, kentsel planlamanın, kentin ekonomik ve sosyal yapısı kadar ekolojik yapısını da etkilediğinin, söz konusu yapıları olumlu ya da olumsuz şekilde biçimlendirme gücüne sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Bunun içinse planın yapıyı çevreyi değil bir bütün olarak ekosistemi merkeze alan, ekosistem ilkelerini içeren ekolojik planlama yaklaşımını benimsenmesi gerekmektedir. (Niemele 1999, s. 127) Kentsel ekosistem, iç içe geçmiş olan üç sistemi içermektedir: doğal çevre, yapılı çevre ve sosyo-ekonomik çevre. Dolayısıyla, kentsel alanlar eşit derecede biyolojik, sosyal, yapılı ve jeofizik niteliğe sahiptir. Kent ekosisteminde, insanlar ekolojik faktörleri (bitkiler, hava, toprak, hayvanlar) etkilediği gibi, ekolojik faktörler de insan kararlarını (evler, parklar, otoyollar, okullar nerede ve nasıl inşa edilir) etkilemektedir (Rosales, 2017, s. 1). Bu bakımdan kentin tek başına, alan kullanımı, ulaşım ağı, donatılar gibi fiziksel unsurlar arasında karşılıklı ilişkiyi içeren bir teknik sistem değil, bir ekosistem olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Böyle bir kabul, sürdürülebilir kentler oluşturulmasında planlama için gerekli olan yol haritasının oluşturulmasına büyük katkı sağlayacaktır. Nitekim kentin bir ekosistem olarak kabul edilmesi karmaşık kent sistemlerinin su, enerji, gıda, insan gibi unsurlarının modellenmesinde kavramsal bir çerçeve sunarak, kentsel ağların ve altyapıların kullanılmasını, kentsel kaynak kullanımı, materyal akışı, bunların ölçümü için yöntemlerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır (Tuğaç, 2019, s. 73).

Kent planlaması kentin sağlıklı şekilde gelişmesini sağlamaya çalışmaktadır. Kentsel altyapı sağladığı olanaklar ile bu amacın gerçekleştirilmesinde en önemli araçlardan birisidir (Şahin, 2018, s.7). Ancak kent planlamasını fiziksel mekânın tasarımı ile sınırlandıran yaklaşım, alt yapıyı da mühendislik faaliyeti olan “gri” alt yapı ile sınırlandırmıştır. Altyapı genel olarak, ülke ya da kent düzeyinde toplumsal yaşam koşullarını sağlamak, sürdürmek veya geliştirmek için gerekli olan mal ve hizmetleri sağlayan birbiriyle ilişkili mühendislik ürünü yapılar/sistemler olarak tanımlanmaktadır (Childers vd, 2019). Bu bağlamda kentsel alt yapı ise, kentsel mekânda toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan, yol, kanalizasyon, kaldırım, elektrik gibi fiziki yapılar olarak tanımlanmaktadır. Oysa kentsel alt yapı fiziki yapıların ötesinde; kültürel, finansal, doğal, teknolojik ve beşerî sermayeyi birbirine bağlayan ve birleştiren bir çerçevedir. Kentsel altyapı sistemleri, söz konusu sermayelerin hareketlerini biçimlendirmektedir. Diğer taraftan kentsel altyapı sistemleri de atık üretimi, kaynak ve enerji talepleri üzerinden yerel, bölgesel ve küresel etkenlerce biçimlendirilmektedir (Pandit vd, 2015, s. 3). Beşerî, doğal, ekonomik sermayenin mekânsal dağılımını biçimlendiren altyapı; aynı zamanda bireyin yeryüzüyle ilişkisini de biçimlendirmektedir (Tekeli,2008, s. 271).

İnsan habitatu olacak şekilde tasarlanmış ve inşa edilmiş altyapılar olan kentler; kentlinin ekosistemin diğer unsurları ile olan bağıını koparmış ve bugün yaşanan ekolojik krize sebebiyet vermiştir. Diğer taraftan insan merkezli tasarlanan kentlerde, gri olarak bilinen -yollar ve otoyollar, elektrik şebekeleri ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur suyunu taşıyan ya da arıtan sistemler- geleneksel altyapısının kentsel ekosistemin diğer unsurlarını göz ardı ederek sürekli büyümesi ise; kent ekosisteminin dengesini bozmuş ve sürdürülebilirlik krizine neden olmuştur. Kentlerin iklim değişikliğinde “sıcak” noktalar olmasının sebebi, her geçen gün büyüyen gri geçirimsiz yüzeylerdir. Söz konusu yüzeyler bir yandan yarattıkları sıcaklık ile buharlaşma düzeylerini etkileyip kuraklığa neden olurken, diğer taraftan geçirimsiz yapıları nedeniyle yağmur sularının toprak taraftan emilimini ortadan kaldırmakta kentlerde yağmurların afete dönüşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle yapısı gereği toplumsal, ekonomik ve ekolojik süreçlerin birlikteliğinden oluşan kentlerin söz konusu süreçleri birlikte ele alan daha entegre, etkili, kapsamlı ve çok işlevli ekolojik altyapı yaklaşımına ihtiyacı vardır (Li vd, 2016).

Kentsel altyapı her biri kendi içerisinde sistem niteliğine sahip; sosyo-ekonomik, hidrolojik (içme, yağmur ve atık su), enerji, ulaşım, arazi kullanımı ve doğal çevre bileşenlerinden oluşmaktadır. Söz konusu sistemler arasındaki akışın oluşturduğu bir sistem olarak kentsel alt yapı; tıpkı ekolojik sistemler gibi çalışmaktadır. Daha sürdürülebilir kentsel alanlar yaratmak için, kentsel alt yapı sistemi içindeki bağlantıların dikkate alınması şarttır. Ancak, klasik yaklaşım, bu etkileşimleri göz ardı ederek her bir bileşenin diğerlerinden bağımsız şekilde optimizasyonuna odaklanmıştır. Oysa söz konusu etkileşimi göz önünde bulundurmayan bir tasarımın başarıya ulaşması mümkün değildir (Pandit vd, 2015, s. 3-4).

Sistem perspektifinden yoksun geleneksel kentsel altyapı yaklaşımı, kentsel ekosistemi parçalamakta ve strese sokmaktadır (Pandit vd, 2015:2). Bu nedenle gri alt yapı yaklaşımının da planlama yaklaşımı gibi ekosistem ilkelerinin işleyişini baz alan ekolojik altyapı yaklaşımına dönüşmesi gerekmektedir. Ekolojik alt yapı; ekosistem hizmetlerini insanların yanı sıra diğer türlerin de faydasını içerecek şekilde sağlayabilen, birbirine bağlı doğal ve yapay sistemler ağıdır (Childers vd., 2019, s. 13). Yapay ve doğal sistemler arasındaki ilişkiyi vurgulayan kentsel ekolojik altyapı; çıkışlar, (arıtma, geri dönüşüm) ve arterler (koridorlar) ile birleştirilen; mavi (su bazlı), yeşil (bitki) ve gri (fiziki) yapıların oluşturduğu organik bir entegrasyonu ifade etmektedir (Li vd, 2016).

Gri, mavi ve yeşil altyapıları birbirine bağlaması ve bunları hem çıkışlardan hem de arterlerden birleştirmesinden dolayı kentsel ekolojik altyapı kent ekosisteminde kaynakların dolaşımına ve yeniden kullanımını iyileştirmesine yardımcı olur. Kapsamlı çerçeveye dayanan ekolojik alt yapı, daha rasyonel kentsel gelişmeyi kolaylaştırır ve kentsel ekosistem hizmetlerini ve bölgesel sürdürülebilirliği geliştirir (Li vd, 2016). Örneğin, yakındaki konut ve ticari alanların tasarımı kentsel biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve yeşil altyapının işlevselliğini büyük ölçüde etkilediği gibi ulaşım modelini belirleme gücüyle de ulaşım kaynaklı emisyon oranlarını etkilemektedir. Yine örneğin, yağmur akış miktarının yeşil alanın artmasıyla yüzde 4,9 oranında, ağaç örtüsünün arttırılmasıyla yüzde 5,7 oranında ve yeşil çatı kullanımıyla yüzde 11,8-14,1 oranında azaltılabildiği mümkündür. Bu nedenle, altyapılar arasındaki ilişkinin koordine edilmesi zorunludur. Söz konusu koordinasyon kentsel sürdürülebilirliği sağlamada 'en iyi uygulama' araçlarından birisidir (Li vd, 2016). Kentsel altyapı dolayısıyla da kenti oluşturan bu değişkenler arasındaki etkileşimin kabul edilmesi kentsel sorunların çözümünde rasyonel çözüm stratejilerinin oluşturulmasına imkân sağlar. Kentlerde yaşanan teknik altyapı sorunlarının üst yapıyı şekillendiren unsurlarla birlikte ele alınması ve tüm unsurların birlikte planlanması kentlerin sürdürülebilir hale getirilmesi için zorunludur.

Nitekim kentlerin Covid-19 ile mücadelesine ilişkin yayınlanan raporlarda kentsel altyapının güçlendirilmesi vurgulanırken altyapı sisteminin bütünleşik bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Kentlerde ulaşım, binalar, enerji, geniş bant internet, su ve doğal yeşil alanlarında temiz altyapı politikalarına yatırım yapılırsa, kentlerin geleceğe hazırlanabileceği ve iklim değişikliği ile mücadele edilebileceği dile getirilmektedir. Bu kapsamda yeni ulaşım türleri oluşturularak, otomobil ulaşımı için ayrılan alanların geri kazanılması, binaların enerji verimliliği sağlayacak şekilde tasarlanması, elektrik şebekelerinin karbondan arındırılması, temiz içme suyunun sağlanması gibi öneriler ortaya konulmaktadır. Bu raporlarda, altyapı yaklaşımının doğal ve beşerî sistemin birlikteliğini sağlama gücüne sahip olduğu dile getirilmekte ve kent yöneticileri, planlama ve politika üretiminde kentin tüm unsurlarını bir bütün olarak kapsamlı biçimde ele almaya davet edilmektedir (Teale, 2020).

Sanayileşen ve kentleşen insanlık "yaşam ağının" işleyiş biçimini hızla değiştirmektedir. Yakın zamana kadar, dünyadaki yaşam, yerel insan kültürleriyle yakından bağlantılı olan sayısız canlı türünün coğrafi olarak dağılmış etkileşiminden oluşuyordu. Ancak kentleri cazip kılan özellikleri, göçlerle birlikte kent nüfusunun artmasına, kentlerin merkezden çepere doğru genişlemesine neden olmuştur. Bununla paralel biçimde yapıli çevrenin oluşmaya başlamasıyla, üretimin yoğunlaştığı ve tüketimin gerçekleştiği mekânlar kentler olmuştur. Şüphesiz kentlerin üretim, tüketim merkezleri olması ve kentin yapıli

çevresine yapılan yatırımlarda ekonomik gerekliliklerin rolü de göz ardı edilmemelidir. Kendisine bağlı olarak harekete geçen 200 alt sektörle birlikte değerlendirildiğinde inşaat sektörünün GSMH içindeki payı %30 seviyesindedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin azaltılmasında ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasında temel ekonomik tercih inşaat sektörü olmaktadır. İnşaat sektörünün yatırımlarının yoğunlaştığı mekânlar olan kentler bu açıdan ekonominin motorlarıdır (Balaban, 2017, s. 18; İNTES, 2019). “1950'den bu yana kentleşme düzeyindeki istikrarlı artış da dünya ekonomisinin o zamandan beri birçok kez büyüdüğü göstermektedir.” Bu durum insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesine yardımcı olmuştur. Ancak insanların ekonomik refahının dolayısıyla yaşam koşullarının iyileşmesinin bedeli günümüzde netleşmektedir. Örneğin orman ürünlerindeki küresel ticaretin değeri arttıkça dünyanın birçok yerinde ormanlar küçülmektedir (Girardet, 2007, s. 110).

Ekonomik refahı arttırma çabalarının kentsel alt yapıdan bağımsız bir şekilde yürütülmesi hem ekonomik sürdürülebilirliği engellemekte hem de yarattığı olumsuzlukların giderilmesinde maliyetleri arttırarak ekonomik refahı azaltan bir etkide bulunmaktadır. Kentlerin neden olduğu sorunların kaynağı sorunlu kentsel altyapıdır. Kentsel altyapıyı sorunlu hale getiren şey ise; onu mühendislik ürünü yapılarla sınırlandıran indirgemeci yaklaşımdır. Oysa kentsel altyapı, tıpkı insan bedeni gibi ya da kentin kendisi gibi bir ağıdır ve değişkenler çift yönlü bir etkileşim içerisindedirler. Kentsel yerleşkelerin altyapı hizmetleri, projeleri ve yatırımları, kent planları üzerinden kurgulanmaktadır. Dolayısıyla kent planlarının bu yapıyı göz önünde bulundurarak, kentin eğilimlerini, değişimlerini, dönüşümlerini rasyonel, bütünlük sistemli bir yaklaşımla tasarlaması gerekmektedir (Pandit vd., 2015, s.4).

Kurulu kentsel sistemlerin çoğu, ne yazık ki tamamen birbirinden bağımsız olarak işletilen, çoğunlukla rekabet içinde olan ve değiştirmenin genellikle, değiştirme veya geliştirme yoluyla değil, sistem envanterine eklemek şeklinde gerçekleştirildiği yapılardan oluşmaktadır. Doğa, metabolizma yoluyla yaşamı sürdürür. Şehir içindeki yaşam ağını korumaya ve kent metabolizmasını sağlıklı kılmaya kentsel alt yapı ve planlamadan başlamalıyız (Karakiewicz,2011, s. 3). Sürdürülebilir kentsel gelişme için ‘etkileyen ve etkilenen’ ayırımına dayalı “çevre” yaklaşımı yerine karşılıklı etkileşim ilkesi üzerinden işleyen ekosistem yaklaşımı benimsenmelidir. Bu kapsamda doğada olduğu gibi, kentin doğal işleyişini sürdürmesine, bileşenleri arasındaki bağlantıları güçlendirmeye imkân veren sistematik ve bütünlük kentsel planlama ve uygulamaları hayata geçirilmelidir. Günümüzde depreme dayanıklı alanların oluşturulması ve ekonominin harekete geçirilmesi gibi çeşitli gerekçelerle uygulama alanı sürekli genişleyen kentsel dönüşüm uygulamaları, böyle bir anlayış ve planlamayla uygulanması halinde sürdürülebilir kentsel gelişme için önemli bir fırsattır.

Sürdürülebilir kentsel dönüşüm, mümkün olan en küçük ölçekte (nitelikli yoğunluk) konut, iş ve eğlence faaliyetlerinin yaratıcı bir karışımı olan kentsel işlevlerin entegrasyonunu ifade eder. Bu, iş birliği için birden fazla alternatifin, zaman, mesafe ve kaynak tasarrufu için ilgili olasılıkların gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Sürdürülebilir kentsel dönüşümde kent planlamasının görevi; kentsel fiziksel nitelikler ile doğal unsurlar arasında yeni arabuluculuk biçimleri geliştirmektir (Hahn, 207, s. 15). Amaç bugüne kadar göz ardı edilen kentin ekolojik unsurlarının fiziki ve beşerî unsurlarla bağının yeniden kurulması böylelikle hem kentsel alanların hem de yeryüzünün sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır.

SONUÇ:

Yaşadığımız küresel kriz yeryüzünün güvenliği için kentlerimizin dönüştürülmesi gerekliliğini açık bir şekilde ortaya koymuştur. Mevcut kentlerimizin yaşanan krize cevap vermesi ve gelecekte böyle ekolojik krizlerin yaşanmaması için elimizdeki en önemli uygulama araçlarından birisi olan kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel sürdürülebilirliği desteklemesi gerekmektedir. Biyosferin sürdürülebilirliği kentlerin sürdürülebilirliğine bağlıdır. Kentlerin sürdürülebilirliği ise bir ekosistem niteliği taşıyan kentlerin bugüne kadar göz ardı edilen değerlerinin korunması ile mümkündür. Bu

bağlamda kentsel ekoloji kentlerin sürdürülebilirliği için gerekli çerçeveyi sunmaktadır. Kentsel ekolojik yaklaşım mevcut ve gelişmekte olan kentlerin tasarımını şekillendirerek kentsel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasına olanak sağlar. Bu bağlamda kentlerin ekolojik bir anlayışla yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Kentsel ekolojik krizi çözmeye ve mevcut kentlerin ekolojik perspektifle yeniden yapılandırılmasında afet riskinin ortadan kaldırılması veya yaşam kalitesinin artırılması gibi çeşitli amaçlarla kentlerin yenilenmesini içeren kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları önemli bir fırsat sunmaktadır. Bunun için kentsel dönüşüm çalışmalarının ekolojik bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde depreme dayanıklı alanlar inşa etmek söylemiyle gündemde olan kentsel dönüşüm uygulamalarının ekolojik bir anlayışla yeniden yapılandırılması ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması için bir araç olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de birçok kent hızlı ve plansız kentleşme süreci neticesinde taşıma kapasitesinin üzerinde bir nüfusu ağırlamak zorunda kalmış ve artan ihtiyaçlar neticesinde kentin altyapısı kent ekosistemine uygun olmayan yöntemlerle yapılandırılmıştır. Örneğin dereler beton menfezler altına alınmış ve üzerine kentin ulaşım ve yerleşim sistemleri kurulmuştur. Ancak kendini afetlerle hatırlatan kent ekosistemine aykırı yapılaşma sürdürülebilir kentsel gelişimin önündeki temel engellerdendir. Bu bağlamda kentin doğal ekosistemi yeniden keşfedilmeli ve bu ekosisteme uygun biçimde planlama yapılmalıdır. Kentsel dönüşüm, genel algının aksine sadece yerleşim alanlarının inşası veya fiziksel yenilenmesi üzerine kurgulanmamalıdır. Bu kaybedilmiş, bozulmuş doğal yapıların ortaya çıkarılmasına ve kentlilerin zaman geçireceği yeşil bölgeler olarak yeniden kazanılmasına yönelik kentsel dönüşüm plan ve uygulamaları hayata geçirilmelidir. Sürdürülebilir kentsel dönüşüm ancak planlama ve alt yapı süreçlerinin ekosistem ilkelerine dayandırılması ile mümkündür.

Sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında önemli bir diğer konu kentlerin taşıma kapasitelerini gözetilen bir planlama çerçevesinde kentsel dönüşümün ele alınmasıdır. Kentsel dönüşüm projelerine konu olan alanlarda bir değer artışı söz konusu olmaktadır. Bu değer artışının sonucu olarak da kentsel dönüşüm projeleri “soylulaştırma” projelerine dönüşmektedir. Bu durum sürdürülebilir gelişme hedeflerinin toplumsal boyutunun ihmal edildiğinin bir kanıtı niteliğindedir. Ancak bununla birlikte ortaya çıkan bir diğer sorun, dönüşüm sonrası değer kazanan alanların bir çekim merkezi haline gelmesiyle dengesiz bir şekilde büyüme ve genişleme eğilimidir. AB mekânsal gelişme politikaları incelendiğinde çok merkezli mekânsal gelişme perspektifiyle büyümenin tüm coğrafi bölgelere eşit bir şekilde dağıtılmasına ve böylece dengeli bir mekânsal gelişmeye ilişkin politikaların izlendiği görülmektedir (Ersavaş Kavanoz, 2012, s. 36). Bu bağlamda Türkiye’de kentsel dönüşüm projeleri ile bölgenin değer artışıyla paralel, nüfus ve yapı yoğunluğunun artışına ilişkin ortaya çıkabilecek sonuçların kentlerin taşıma kapasitesi bağlamında hesaplanması, mekânsal gelişme projeksiyonlarının oluşturulması ve dönüşümün bu çerçevede uzun vadeli etkileriyle ele alınması elzemdir.

Ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamaları alan bazlı yapılabildiği gibi, bina bazlı da yapılabilmektedir. Alan bazlı kentsel dönüşüm projelerinde kentsel dönüşüm alanı ilan edilen bölgenin yolları, yeşil alanları, altyapı ve üstyapısıyla bütünleşik olarak planlanması söz konusudur. Ancak bina bazlı dönüşüm uygulamalarında eski yapıların yerine yeni çok katlı yapılar yapılmakta, bölgedeki nüfus artmakta, ancak alanın altyapısı planlama ve yenileme dışı kalmaktadır. Dolayısıyla depreme dayanıklı binalar inşa etme amacıyla ortaya çıkan dönüşüm uygulamaları, diğer afetlere karşı kentleri daha kırılgan hale getirmektedir. Ülkemizde bina bazlı kentsel dönüşüm uygulamaları dönüşümün fiziksel iyileştirmeden ibaret olduğu şeklindeki hâkim algının da bir göstergesidir. Bu bağlamda dönüşüm uygulamalarının temel ölçeği mahalle olmalıdır. Enerji kullanımından atık yönetimine, ulaşımına uzanan geniş bir çerçevede sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik mahallenin ekosistemine uygun şekilde tasarlanıp dönüştürüldüğü, doğal ve kültürel mirasın korunduğu, mahallelinin sosyal gelişim imkânlarını, istihdam

olanaklarını ve yaşam kalitesini iyileştiren, dönüşüm süreci ve sonrasında mahalleli arasındaki etkileşimi, dayanışmayı ve katılımı arttıran kentsel dönüşüm projeleri hayata geçirilmelidir.

Kentsel ölçekte yaşam kalitesinin hem mimari ve estetik anlamı hem de kentin havası, suyu, yeşil alanları ile kentsel ekosistemin sağlıklı olmasını içerdiğinin, bu bağlamda kent ekolojisinin, estetik ve işlevselliği bir arada içerecek biçimde, kentin yaşam kalitesini ifade ettiğinin kabul edilmesi ve kentin inşasında “en uygun çözümü doğa bulmuştur” kuralına uygun şekilde davranılması sorunun gerçekçi ve sağlıklı şekilde çözümünü sağlayacaktır (Kışlalıoğlu ve Berkers 1993, s. 132-151). İnsani gelişme ve ilerleme yeniden ekosistem taşıma kapasitesine bağlanmalıdır. Bunun için yönetimin ekosistem tabanlı yönetime uyarlanabilir bir şekilde tasarlanması gerekmektedir (Folke, vd., 2011, s.725). Bu bağlamda sadece ekonomik refahı önceleyen, kentin ekonomik işlevlerine odaklanan teknik alt yapı anlayışı ve onun üzerinden şekillenen planlama yaklaşımı yerine kentin içindeki ekolojileri de göz önünde bulunduran ve bununla birlikte kentin mavi, yeşil, gri tüm değerlerinin birlikte ekolojik bir sistem olduğunu kabul eden bir alt yapı anlayışı ve tüm unsurları birbiri ile dengeli olacak şekilde tasarlayan bir planlama anlayışı sürdürülebilir dönüşüm için zorunludur.

Bu bağlamda kentsel dönüşüm uygulamalarının bu anlayışa göre yapılmış üst ölçekli kent planlarına entegrasyonu sağlanmalıdır. Ayrıca kentsel sürdürülebilirliği sağlamak merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin ortak görevi olmalı, bu bağlamda yerel yönetimlerin öncelikli yetkisi altında yürütülmesi gereken dönüşüm uygulamaları merkezi yönetim tarafından desteklenmelidir. Yerel yönetimlerin sürdürülebilir kentsel dönüşüm projelerinde ise üniversite, meslek odaları vb. uzman kişi ve kuruluşlarla iş birliği ilişkisi geliştirilmeli, yerel yönetim personelinin bu konuda uzmanlaşması sağlanmalıdır (Özden, 2016, s. 336-339).

Dünya üzerinde yaşanan ekolojik krizin anahtarı kentlerdir. Kentsel dönüşüm çalışmalarının sürdürülebilir bir yaklaşımla yürütülmesi, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılmasına, ekolojik süreçlerin ve bütünlüğün teşvik edilmesine ve dolayısıyla kentlerin gelişimi vasıtasıyla insan refahının artırılmasına ve sosyal eşitliğe daha fazla katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA:

- Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012, 05 16). **6306 sayılı kanun.**
- Akkar, M. (2006). **Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye.** Planlama (2), 29-38.
- Alberti, M. (2008). **Advances In Urban Ecology: Integrating Humans and Ecological Processes in Urban Ecosystems.** New York: Springer Science+Business Media.
- Angın, C. (2016). **Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararlarında Yerel Yönetimler ve Yerel Özerklik.** Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6(3), s. 643-656.
- Balaban, O. (2017). **İnşaat Sektörü Neyin Lokomotifi?** T. Bora içinde, **İnşaat Ya Resulullah** (s. 17-33). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Belediye Kanunu. (2005, 07 03). **5393 sayılı kanun.**
- Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu. (1987). **Ortak Geleceğimiz,** Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- British Ecological Society (2013). **Urban Planning For Ecology: Insights and Opportunities.** <https://www.britishecologicalsociety.org/urban-planning-for-ecology-insights-and-opportunities/>
- Childers, D.L., Bois, P., Hartnett, H.E., McPhearson, T., Metson, G.S. ve Sanchez, C.A., (2019). **Urban Ecological Infrastructure: an Inclusive Concept for The Non-Built Urban Environment.** <https://www.elementascience.org/articles/10.1525/elementa.385/>
- Colantonio, A., ve Dixon, T. (2011). **Urban Regeneration & Social Sustainability; Best Practice from European Cities.** United Kingdom: Wiley-Blackwell.
- Czischke, D., Moloney, C. ve Turcu, C. (2015). **Sustainable Regeneration in Urban Areas (URBACT II),** Fransa: URBACT.
- Çiğdem, A. (1997). **Toplum, Doğa ve Eko-politik hareketler.** Birikim dergisi, 98, 31-3.
- Demirkol, S., ve Bereket Baş, Z. (2013). **Kentsel Dönüşümün, 6306 Sayılı Yasa Kapsamında Hak ve Özgürlükler Açısından Ele Alınması.** TBB Dergisi, 108.
- Doğaner, A. (2017). **Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Finansman Modelleri.** İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Erdin, E.H. (2011). **Şehirsel Yerleşmelerde Teknik Altyapı Sorunlarının Proje Niteliklerini Belirleyen Ortak-Eşgüdümsele Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi, Tire Belediyesi (İzmir) Örneği** <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/589229>
- Ersavaş Kavanoz, S. (2012). **AB Mekân Politikası: Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi,** Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 3. Ocak 2012, s. 27-39.
- Ersavaş Kavanoz, S. (2021). **Kentsel Direnç Planlamasında İş Birliği,** Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 59, Mayıs-Ağustos 2021.
- Ersoy, M. (2012). **Planlama Kuramına Giriş.** <http://www.melihersoy.com/wp-content/uploads/2012/04/9-340.pdf>

- Ertürk, H. (2014). **Kent Ekolojisi ve Sürdürülebilir Kentler**, Sosyo-Kültürel Farklılık ve Alaşım Mekanları (Ed. Sam, N. ve Sam, R.). Bursa: Ezgi Kitabevi, s.119-139.
- Folke, C., vd. (2011). **Reconnecting to the Biosphere**. AMBIO.40. s. 719-718. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-011-0184-y>.
- Frey, H. (1999). **Designing the City Towards a more Sustainable Urban Form**. New York: Spon Press
- Girardet.H. (2007). **Creating Sustainable and Liveable Cities. Surviving the Century Facing Climate Chaos and Other Global Challenges** içinde. Ed. H. Girardet. s:103-127. Earthscan: UK ve USA
- Hahn, E. (2017). **Ecological Urban Restructuring Theoretical Foundation and Concept for Action**. <https://bibliothek.wzb.eu/pdf/1991/ii91-402.pdf>
- Harvey, D. (2016). **Kent Deneyimi**, Ankara: Sel Yayıncılık.
- Iswoyo, H., Dariati, T., Vale, B., Bryant, M.(2018). **Contribution of Urban Farms to Urban Ecology of a Developing City** IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 157. s1-10. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/157/1/012026/pdf>
- İNTEŞ Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası. (2019). **İnşaat Sektörü Raporu**.
- Karakiewicz, J. (2011) **Urban Metabolism of Low Carbon Cities** <https://pdfs.semanticscholar.org/bc4b/c1adbc45b71219b0e590ad4db88f178313e8.pdf>
- Keleş, R. (2008). **Kentleşme Politikası**. Ankara: İmge kitabevi.
- Keleş, R. (2014). **Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Gecekondular**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. ve Mengi, A. (2017), **Kent Hukuku**. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F. (2014), **Çevre ve Ekoloji**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kocabaş, A. (2019). İklim Değişikliği Bağlamında Kentsel Koruma Esaslı Kentsel Dönüşüm, İklim Değişikliği ve Kentler (Ed. Aksoy, Y.). İstanbul: Dakam Yayınları, ss. 46-75.
- Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu. (2004, 3 4). **5104 Sayılı Kanun**. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5104.pdf> adresinden alındı
- Li, F., Liu, H., Huisinğ, D., Wang,Y., Wang, R., (2016). **Shifting to Healthier Cities with Improved Urban Ecological Infrastructure: From the Perspectives of Planning, Implementation, Governance and Engineering**. Journal of Cleaner Production, s.1–11. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652616002560?via%3Dihub>
- Lynch, A., K. (2008). **What Is the Form of a City, and How Is It Made?** Ss.677-691. **Urban Ecology** içinde. Ed. John M. Marzluff · Eric Shulenberger, Wilfried Endlicher, Marina Alberti · Gordon Bradley · Clare Ryan, Craig ZumBrunnen, Ute Simon
- McDonald, S., Malys, N., ve Maliene, V. (2009). **Urban Regeneration for Sustainable Communities: A Case Study**. Technological and Economic Development of Economy, 15(1), 49-59.
- Niemala, J. (1999). **Ecology and Urban Planning**. Biodiversity and Conservation 8: 119- 131 <https://core.ac.uk/download/pdf/14900343.pdf>
- OECD. (2001). **Sustainable Development Critical Issues**. Paris.

- Önder, S., Kurtaslan, Ö., B. (2009). **Kent Planlamaya Ekolojik Yaklaşımlar Ve Konya Kenti Yeşil Kuşak Örneği**. Selçuk Üniversitesi Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi 23 (47): (2009) 56-62. <http://sjafs.selcuk.edu.tr/sjafs/article/view/82>
- Özer, Y. E., Yönten, A., & Yılmaz, F. (2013). **Afet Riski Taşıyan Bölgelerdeki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Sosyo Beşerî Faktörlerin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma: Uzundere TOKİ Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Örneği**. VIII. Kamu Yönetimi Sempozyumu. Hatay.
- Özden, P. P. (2016). **Kentsel Yenileme**. Ankara: İmge Kitabevi.
- Pandit, A., Minné, E., A., Li, F., Brown, H., Jeong, H., James, J., A., Newell, P., J., Weissburg, M., Chang, E., M., Xu, M., Yang, P., Wang, R., Thomas, M., V., Yu, X., Lu, Z., Crittenden, C., J. (2015). **Infrastructure Ecology: An Evolving Paradigm for Sustainable Urban Development**. Journal of Cleaner Production, 163, s. 19–s27 <https://sci-hub.tw/10.1016/j.jclepro.2015.09.010>
- Pepper, D. (1984). **Modern Environmentalism**, Londra ve New York: Routledge.
- Richter, Ulrike Weiland Blackwell Publishing Ltd: UK <https://www.un.org/en/coronavirus/covid-19-urban-world>
- Roberts, P. (2000). **The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration**. P. Roberts, ve H. Sykes içinde, Urban Regeneration a Handbook (s. 9-37). SAGE Publication.
- Rosales, N. (2017). **How can an Ecological Perspective be used to Enrich Cities Planning and Management?** http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2175-33692017000200314
- Steiner, F. (2014). **Frontiers in Urban Ecological Design and Planning Research**. Landscape and Urban Planning, 125, 304–311. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204614000425>
- Şengül, T. (2002). Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. **Planlama**. 8-29, https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/2626d850c80ea07_ek.pdf
- Tataroğlu, N. (2018). **Regional Integration Through Locality, EU Cohesion and Urban Regeneration Practices**. T. Uçma Uysal, & C. Aldemir içinde, Multi-Level Governance in Developing Economies (s. 190-214). IGI Global.
- Tataroğlu, N. (2019). **Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Çerçevesinde Politika Ağları: İzmir Özelinde Ampirik Bir İnceleme**. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla: Basılmamış Doktora Tezi.
- Teale, C. (2020). **Cities Play 'Key Role' in Green Covid-19 Recovery**: Report. https://www.smartcitiesdive.com/news/cities-play-key-role-in-green-covid-19-recoveryreport/591851/?utm_source=Sailthru&utm_medium=email&utm_campaign=Issue:%2020201209%20Smart%20Cities%20Dive%20Newsletter%20%5Bissu:31320%5D&utm_term=Smart%20Cities%20Dive
- Tekeli, İ. (2008). **Günümüzde Kentsel Altyapı Sorunsalına Genel Bir Bakış**. 5. Kentsel Altyapı Ulusal Sempozyumu <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/13774.pdf>
- Thorns, D. C. (2004). **Kentlerin Dönüşümü: Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam**. İstanbul: CSA Global Yayın Ajansı.

- TMMOB Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi. (2008). **Kentsel Dönüşüm ve Bursa Raporu**. M. İlkme, (Der.)
- Tosun, E. K. (2009). **Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri**, Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 2.
- Turhan, Y. (2020). **Kalkınma Kavramının Tarihsel Süreci ve Etimolojik Analizi**, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Cilt: 29, s. 149-164.
- Tuğaç, Ç. (2019). **Sürdürülebilir ve İklim Değişikliğine Dayanıklı Kentleşme Bağlamında Kent Metabolizması Yaklaşımı** Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 28, Sayı 1-2, Ocak-Nisan 2019, s.45-79.
https://www.researchgate.net/publication/331967179_Surdurulebilir_ve_Iklim_Degisikligine_Dayanikli_Kentlesme_Baglaminda_Kent_Metabolizmasi_Yaklasimi_Urban_Metabolism_Approach_in_the_Context_of_Sustainable_and_Climate_Change_Resilient_Urbanization
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2021). www.tdk.gov.tr
- Türkün, A., Ünsal, B. Ö., & Yapıcı, M. (2014). **İstanbul'da 1980'ler Sonrasında Kentsel Dönüşüm: Mevzuat, Söylem, Aktörler ve Dönüşümün Hedefindeki Alanlar**. A. Türkün içinde, **Mülk, Mahal, İnsan İstanbul'da Kentsel Dönüşüm** (s. 79-141). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- UN-Habitat. (2016). **Urbanization and Development: Emerging Futures**. World Cities report 2016. United Nations Human Settlements Programme <http://www.unhabitat.org>
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun. (2005, 06 16). **5366 sayılı kanun**.
- Yu, K. (2012). **Ecological Infrastructure Leads The Way: The Negative Approach and Landscape Urbanism for Smart Preservation and Smart Growth**. Applied Urban Ecology: A Global Framework Ed. Matthias

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET:

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi:

Bu çalışmanın amacı kentlerin sürdürülebilirliğini sağlamada kentsel dönüşüm politika ve uygulamalarının potansiyel işlevi ve bu işlevi yerine getirme konusundaki durumunun değerlendirilmesidir. Çalışma kapsamında "Kentsel dönüşüm politika ve uygulamaları kentlerin sürdürülebilirliği sağlanması için bir fırsat olabilir mi? Bu bağlamda kentsel dönüşüm anlayışı nasıl dönüştürülebilir ve bu dönüşümü hayata geçirmede uygulama araçları nelerdir?" gibi araştırma sorularının cevapları aranmıştır. Çalışma literatür tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kentsel dönüşüm politika ve uygulamalarına ilişkin bir değerlendirme yapılarak öneriler getirilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme:

Dünya nüfusu her geçen gün artmakta ve artan nüfus kentlerde yoğunlaşmaktadır. İnsanlar için temel yerleşim mekânı haline gelen kentler, dünya üzerindeki tüm süreçleri belirleyici güç konumundadırlar. Öte yandan günümüzde kentler yeni küresel risklerle karşı karşıyadır. Mevcut tüketim kalıpları ve yaşam tarzı doğal çevre üzerinde olumsuz etki yaratmakta ve bu etkiler kentleri de tehdit etmektedir. Bu kapsamda kentlerin sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı sorusu her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Yaşanan pandeminin de gözler önüne serdiği gibi kentlerin sürdürülebilirliği aynı zamanda biyosferin sürdürülebilirliğinin de koşuludur.

Sürdürülebilirliğin iki temel özelliği; bugünkü ve gelecek kuşaklar arasında eşitlik vurgusu ve ekonomik süreçlerin yanında toplumsal ve çevresel süreçlerin de önemini vurgulaması, bu unsurları birlikte ele almasıdır. Gerek

kuşaklar arası eşitliğin gerekse de ekonomik, toplumsal ve ekolojik süreçlerin birlikteliğinin inşa edileceği mekanlar ise kentlerdir. Dünya üzerindeki ekonomik refahın kaynağı olan kentler, aynı zamanda dünya üzerinde yaşanan ekolojik krizin de nedenidir.

Kent, büyüyen, gelişen, yıpranan, kendi içerisinde dinamik bir yapıya sahip, canlı bir organizmadır. O doğal ve beşerî unsurların birlikte oluşturduğu bir ekosistemdir. Öte yandan özellikle Sanayi Devrimi sonrasında kentler “pazar” anlayışı ile tek boyutlu, indirgemeci bir yaklaşım ile tasarlanmışlardır. Söz konusu anlayışla birlikte kent ekosistemi içinde denge bozulmuştur. Yaşanan bu bozulma yerel nitelikli olmaktan çıkmış ve bir ekolojik krizin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan krizin çözülmesi; kentlerin bir ekosistem olduğu gerçeğinden hareket edilmesine ve kentlerde ekolojik temelli bir düzenin oluşturulmasına bağlıdır. Söz konusu düzenin henüz kentleşmemiş alanlarda uygulamaya aktarılması kuşkusuz ki kentleşmiş alanlardan daha kolaydır. Mevcut kentlerin ekolojik krize karşı dayanıklı kılınmasında dolayısıyla varlıklarını sürdüreceği şekilde yeniden yapılandırılmalarında ise kentsel dönüşüm çok önemli bir araçtır.

Kentsel dönüşüm; genel olarak kentin eskiden, yıpranan, köhneyen, fiziksel yetersizlikle paralel olarak sosyal ve ekonomik sorunların yaşandığı alanların yenilenmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinin bir yolu olarak ele alınmaktadır. Savaşlarda tahrip olan kentlerin iyileştirilmesi, yenilenmesi ihtiyacıyla birlikte gündeme gelen kentsel dönüşüm daha sonrasında Sanayi Devrimiyle birlikte artan gecekondulaşma, çarpık kentleşmeyi ortadan kaldırmak amacıyla kullanılmıştır. Bununla birlikte özellikle 1980’lerle hız kazanan neoliberal politikalar ve “sermayenin kentleşmesi” ile kentsel dönüşüm ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak yapılandırılmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan sermaye merkezli dönüşüm hareketleri Türkiye’de de kendisini göstermiş ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamaları böyle bir işlev üstlenmiştir.

Öte yandan ekonomik kalkınmayı hedef alan, kentsel dönüşüm yaklaşımı kentsel ekosistemde yaşanan bozulmayı daha da derinleştirmiştir. Bugün gelinen noktada yaşam kalitesinin ekonomik refahın ötesinde ekolojik bir niteliğe sahip olduğu, ekonomik refahın tek başına ekosistemde yaşanan bozulmanın neden olduğu sorunları ortadan kaldıramadığı net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kent bir ağlar, ilişkiler bütünüdür ve bütünü göz ardı eden tek bir boyutlu politikalar sorunu çözmekte ve istenilen hedefe ulaşmakta yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla günümüzde kentsel dönüşümün kentlerin havası ve suyuyla kişiye sağlıklı şekilde yaşam imkânı sağlamasında bir araç olarak yapılandırılması gerekmektedir. Bunun için kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelik bir zihinsel dönüşüm gerekmektedir. “Esasında kentlerin yeniden yapılandırılmasında en önemli uygulama aracı olan kentsel dönüşüm, ekolojik açıdan yanlış olan planlamanın düzeltilmesi için bir fırsattır.” Bu bakımdan kentsel dönüşüm, sadece fiziksel bir iyileştirme değildir. O toplumsal, ekonomik ve ekolojik dengenin sağlanmasında bir imkandır. Bu imkânın somut bir varlık kazanması ise kentsel dönüşüm uygulamalarının ekolojik bir temele dayandırılması ile mümkündür.

Kenti tüm bileşenleriyle bütünlük olarak ele alan ve kentin çevresel, toplumsal, ekonomik, fiziksel sorunlarını çözmeye odaklanan kentsel dönüşüm yaklaşımı ekolojik kentsel gelişim modelinin uygulanmasını sağlar. Böyle bir kentsel dönüşümün temel amacı yerel ölçekte kentsel ekosistemin, küresel ölçekte biyosferin dengesinin dolayısıyla sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Söz konusu kentsel dönüşüm yaklaşımının hayata geçirilmesinde temel araç ise; kentin ekolojik yapısını içeren ekolojik alt yapı çerçevesi ve onun üzerinde temellenecek olan ekolojik kentsel planlamadır. Kentsel ekosistemin iki önemli bileşeni olan planlama ve altyapı birbiriyle ilişki içerisinde. Farklı türlerin oluşturduğu biyoçeşitlilik gibi kent de farklı altyapıların (mavi, yeşil, gri) birleşmesinin bir sonucudur. Dolayısıyla kenti oluşturan ağların/altyapıların varlığının kabul edilmesi ve birbirleriyle bütünlük bir yaklaşımla ilişkilendirilmesi kentin sürdürülebilirliği için zorunludur. Nitekim Covid-19 krizi kentlerin, açık yeşil alanlar, temiz hava, gıda ve su gibi temel ihtiyaçları karşılamadaki başarısızlıklarını görünür kılarken, kentlerin söz konusu sorunlara yanıt verecek bir yaklaşımla dönüştürülmesi gerekliliğinin bir kez daha altını çizmiştir. Planlama ile kentin bedeni şekillendirilirken aynı zamanda kent içerisindeki canlıların yaşamları, canlı-cansız alt sistemleri ve bunlar arasındaki ilişkiler de şekillendirilmektedir. Bu bağlamda kentin ekolojik bir sistem olduğunu kabul eden, sistemin bileşenleri arasında denge kuran ve bu dengenin korunmasını amaçlayan kentsel planlama anlayışı insan eylemleri ve doğa arasında sağlıklı bir ilişki kurulmasını ve kentin güvenli kılınmasını sağlar. (Girardet, 2007: 110).

EXTENDED SUMMARY

Research Problem and Methodology:

The aim of this study is to evaluate the potential function of urban transformation policies and practices in ensuring the sustainability of cities and the situation in fulfilling this function. We searched the answers of these questions within the scope of the study ; Can urban transformation policies and practices be an opportunity to ensure the sustainability of cities? In this context, how can the understanding of urban transformation be transformed, and what are the implementation tools in actualizing this transformation? The study was carried out by literature review method. By an evolution of urban transformation policies, practices and suggestions have been made.

Results and Conclusions:

The world population is increasing day by day and the increasing population is concentrated in cities. Cities, which have become the basic settlements for people, are in the position of determining power in all processes in the world. On the other hand, cities today face new global risks. Current consumption patterns and lifestyles have a negative impact on the natural environment, and these effects also threaten cities. In this context, the question of how to ensure the sustainability of cities is gaining more importance day by day. As the current pandemic reveals, the sustainability of cities is also the condition of the sustainability of the biosphere

Two main features of sustainability are; Emphasizing equality between present and future generations and emphasizing the importance of social and environmental processes as well as economic processes is to consider these elements together. Cities are the places where equality between generations and the unity of economic, social and ecological processes will be built. Cities, which are the source of economic prosperity in the world, are also the cause of the ecological crisis in the world.

The city is a living organism that grows, develops, wears out and has a dynamic structure within itself. It is an ecosystem formed by natural and human elements. On the other hand, especially after the Industrial Revolution, cities were designed with a one-dimensional, reductionist approach with the understanding of "market". With this understanding, first of all, the balance in the urban exocytomia was disturbed. This deterioration has ceased to be of a local nature and has led to the emergence of what is described as an ecological crisis today. Resolving the current crisis; It depends on the fact that cities are an ecosystem and the creation of an ecological-based order in cities. Undoubtedly, it is easier to put the said order into practice in unurbanized areas than in urbanized areas. Urban transformation is a very important tool in making existing cities resistant to ecological crisis and thus restructuring them to continue their existence.

Urban transformation, in general, is considered as a way of renewing the old, worn-out, obsolete areas of the city where social and economic problems are experienced in parallel with physical inadequacy and increasing the quality of life. Urban transformation, which came to the fore with the need to improve and renew the cities destroyed in the wars, was used to eliminate the slums and unplanned urbanization, which increased with the Industrial Revolution. However, especially with the neoliberal policies that accelerated in the 1980s and the "urbanization of capital", urban transformation was structured as a tool of economic development. Capital-centered transformation movements that emerged in developing countries have also shown themselves in Turkey, and urban transformation applications have undertaken such a function in our country.

On the other hand, the urban transformation approach, which aims at economic development, has further deepened the deterioration in the urban ecosystem. At the point reached today, it has become clear that the quality of life has an ecological quality beyond economic welfare, and that economic welfare alone cannot eliminate the problems caused by the deterioration in the ecosystem. The city is a set of networks and relations, and one-dimensional policies that ignore the whole are insufficient to solve the problem and reach the desired

goal. Therefore, today, urban transformation needs to be structured as a tool to provide the person with the opportunity to live in a healthy way with the air and water of the cities. For this, a mental transformation is required for urban transformation practices. "In fact, urban transformation, which is the most important application tool in the redesign of cities, is an opportunity to correct ecologically incorrect planning." In this respect, urban transformation is not just a physical improvement. It is an opportunity to achieve social, economic and ecological balance. The fact that this possibility gains a tangible existence is possible by basing urban transformation practices on an ecological basis.

The urban transformation approach, which deals with the city in an integrated manner with all its components and focuses on solving the environmental, social, economic and physical problems of the city, ensures the implementation of the ecological urban development model. The main purpose of such an urban transformation is to ensure the stability of the urban ecosystem on a local scale, and thus the sustainability of the biosphere on a global scale. The main tool in the realization of the said urban transformation approach is; ecological infrastructure framework that includes the ecological structure of the city and ecological urban planning that will be based on it. Planning and infrastructure, which are two important components of the urban ecosystem, are in a relationship with each other. The city is the result of the combination of different infrastructures (blue, green, gray), just like the biodiversity created by different species. Therefore, it is a must for the sustainability of the city to accept the existence of networks/infrastructures that make up the city and to associate them with each other with an integrated approach. As a matter of fact, while the Covid-19 crisis made visible the failure of cities to meet basic needs such as open green spaces, clean air, food and water, it once again underlined the necessity of transforming cities with an approach that would respond to these problems. While the body of the city is shaped by planning, the lives of living things in the city, their living-inanimate subsystems and the relations between them are also shaped. In this context, the understanding of urban planning, which accepts that the city is an ecological system, establishes a balance between the components of the system and aims to protect this balance, provides a healthy relationship between human actions and nature and makes the city safe. (Girardet, 2007: 110).